

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR

THE CENTRAL RESEARCH OFFICE FOR AGRICULTURAL ASSOCIATIONS

Schweigaardsgt. 34 C, Postboks 9347 Grønland,
0135 Oslo. Tlf.: 22 17 34 00. Fax: 22 17 23 11.

Oslo, juni 1994
406lu006.fo

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR

NOTAT 7/1994

*BJØRN STRØM: OPINIONEN OM
EU-MEDLEMSKAP OG EUROPAPOLITIKK
VÅREN 1994*

FORORD

Landbrukets Utredningskontor har over tid fulgt utviklingen i opinionen gjennom meningsmålinger i spørsmålet om norsk EF-medlemskap, samt at vi har prøvd å belyse hvilke forhold folk vektlegger som viktigst for norsk europapolitikk. Vi har i dette notatet koplet sammen flere målinger fra første halvår 1994 for på denne måten å få et større utvalg som kan analyseres nærmere i dybden enn det enkeltmålinger gir rom for. Dette er det åttende notatet av denne type, og også sannsynligvis det siste. Disse tidligere undersøkelsene utgjør en del av referanserammen rundt "vår-94" undersøkelsen. Sammenliknet med konseptet for de tidligere notatene er det gjort få endringer.

Meningsmålingen som ligger til grunn for dette arbeidet er utført av Norsk Gallup A/S. Figurene er utarbeidet av Lars E. Kristiansen i Landbrukssamvirkets Felleskontor (LF).

 Bjørn Strøm

ISSN 0803-043-X

Landbrukets Utredningskontor – administrativt underlagt Landbrukssamvirkets Felleskontor – er et samarbeidsorgan for:

Norges Bondelag, Norske Melkeproducenters Landsforbund, Norsk Kjøttamvirke, Norske Egg-sentraler, A.L. Gartnerhallen, Norske Felleskjøp, Norske Potetindustrier, Honningsentralen A/L, NRF-Avlslaget for Norsk Født Fe, Norsk Suineavlslag, Landteknikk, Gjensidige Forsikring, Fokus Bank A/S, Landkreditt.

 **LANDBRUKS
SAMVIRKET**

Innhold

Innledning	1
Opplegg for undersøkelsen	1
Holdning til EF-medlemskap	3
Kjønn og alder	7
Inntekt og utdanning	10
Regionale forhold	12
Velgere og holdning til EF-medlemskap .	15
Holdninger til Europapolitikk	23
Partier og velgere	27
Utvikling over tid	31
Oppsummering	32
Litteratur	34

INNLEDNING

Siden april 1990 har Landbrukets Utredningskontor fulgt utviklingen i opinionen i forhold til EF/EU-spørsmålet og vektlegging av spørsmål innen europapolitikken. I dette notatet vil vi presentere en sammenstilling av målingene fra våren 1994.

Enkelte resultater vil bli referert til som "vår-94", og representerer sammenslåtte data for månedene februar, mars og april. Dette er den åttende - og sannsynligvis den siste - undersøkelsen av dette slaget LU presenterer. Vi har tidligere gjort tilsvarende undersøkelser under benevnelsene "høst-90", "vår-91", "høst-91", "vår-92", "høst-92", "vår-93" og "høst-93". Høst-undersøkelsene baserer seg på sammenslåtte data for september, oktober og november, mens de tidligere vår-undersøkelsene er basert på tall fra de samme månedene som "vår-94".

Opplegg for undersøkelsene

Vi ønsket et bilde av hvordan opinionen stiller seg til spørsmålet om norsk EF-medlemskap og hvilke holdninger som ligger til grunn for dette syn. Spørsmålet vedrørende EU-medlemskap var formulert slik:

Bør Norge bli medlem av EF/EU?

Spørsmålet er endret noe i forhold til de tidligere målingene ved at EU er føyet inn i spørsmålsstillingen. Vi anser ikke dette som et metodisk problem. Spørsmålet kan ikke betraktes som identisk med f.eks. "hva ville De ha stemt hvis det var folkeavstemning om norsk EF-medlemskap i morgen?". Dette fordi spørsmålet om norsk medlemskap ikke er tidfestet i vårt spørsmål, og personer som f.eks mener en folkeavstemning er forhastet eller ønsker mer debatt kan også la seg registrere på "Ja-siden". Spørsmålet er tilnærmet identisk med spørsmålet folk tok stilling til ved folkeavstemningen 24. og 25. september

1972 som lød: "Bør Norge bli medlem av De Europeiske Fellesskap?". Ot. prp. nr. 79 (1993-94) - "Om lov om folkeavstemning over spørsmålet om Norge bør bli medlem av Den europeiske union" - foreslår følgende spørsmålstilling: "Bør Norge bli medlem av EU (Den europeiske union)". Bakgrunnen for valg av spørsmålsstilling er at denne skal redusere muligheten for at folk stemmer feil, samt at opplegget for folkeavstemningen skal gjøres mest mulig likt sedvane. I denne sammenheng betyr det avstemningen i 1972 som man ikke høstet negative erfaringer med med hensyn til prosedyre. Slik sett er spørsmålet LU har fått stilt gjennom de senere år å betrakte som relevant.

I tillegg til spørsmålet om medlemskap ønsket vi å danne oss et bilde av de faktorer som ligger til grunn for meningsdannelsen rundt EF-spørsmålet. Her valgte vi å knytte spørsmålet til det mer generelle begrepet 'europapolitikk', og de spurte ble bedt om å velge ut det forhold de mente var viktigst for norsk europapolitikk.

Hvilket av følgende forhold synes du er viktigst for valg av en norsk europapolitikk: 1) - arbeidsledighetsspørsmålet, 2) - norske bedrifters adgang til EFs indre marked, 3) - norske distriktsinteresser, 4) - miljøspørsmål, 5) - norsk mulighet til å fatte egne avgjørelser, 6) - norsk innflytelse i Europa, 7) - ingen av delene, 8) ikke sikker ?

Spørsmålet om muligheten til å fatte egne avgjørelser er i klartekst selvbestedestemmelsesargumentet - nasjonal selvråderett - i en litt kamuflert utgave. Det siste spørsmålet er knyttet til ønsket om at Norge skal ha innflytelse over utviklingen i Europa.

Respondentene må velge mellom de oppgitte svaralternativer. I tillegg registreres de usikre, og de som svarer at ingen av de oppgitte kategoriene er **viktigst** når det gjelder norsk europapolitikk. Dette alternativet har vært benyttet av et forholdsvis lavt antall blant de spurte.

Når det gjelder "vår-94" undersøkelsen, hvor tallene fra februar, april og mai er slått sammen, må det gjøres oppmerksom på det forhold at undersøkelsen som sådan må betraktes som gjort over en periode på 3 måneder. Antall spurte i "vår-94" undersøkelsen er 3030. Det mest åpenbare problemet er at vi ikke kan kontrollere for endringer over tid, og virkningen av f.eks. ytre politiske faktorer. Her vil resultatene for de enkelte måneder danne et supplement som reduserer denne usikkerhetsfaktoren. De samme problemstillingene gjør seg gjeldene i forhold til både de tidligere høst- og vårundersøkelsene.

Utvalget i undersøkelsen på 3030 personer over 17 år, er trukket tilfeldig fra telefonkatalogen. Utvalget er derfor i strengt faglig betydning representativt for "telefonbefolkningen" i landet. I Norge er telefondekningen så god at vi kan tolke resultatet som representativt for befolkningen som helhet. Det er først og fremst folk som er mobile, enten sosialt (f.eks. under utdanning) eller geografisk (ved flytting) som faller utenfor undersøkelsen. Dette er grupper det er vanskelig å nå i enhver utvalgsundersøkelse, uavhengig av intervju- og utvalgsmetode. Når vi sammenlikner med de tidligere undersøkelsene av samme type må vi gjøre oppmerksom på at målingene i 1992, 1993 og 1994 er utført av Norsk Gallup A/S, mens målingene i 1990 og 1991 ble utført av Opinion A/S. Spørsmålsstillingen og metoden er identisk, og undersøkelsene skal derfor være fullt ut sammenliknbare.

HOLDNINGEN TIL EU-MEDLEMSKAP

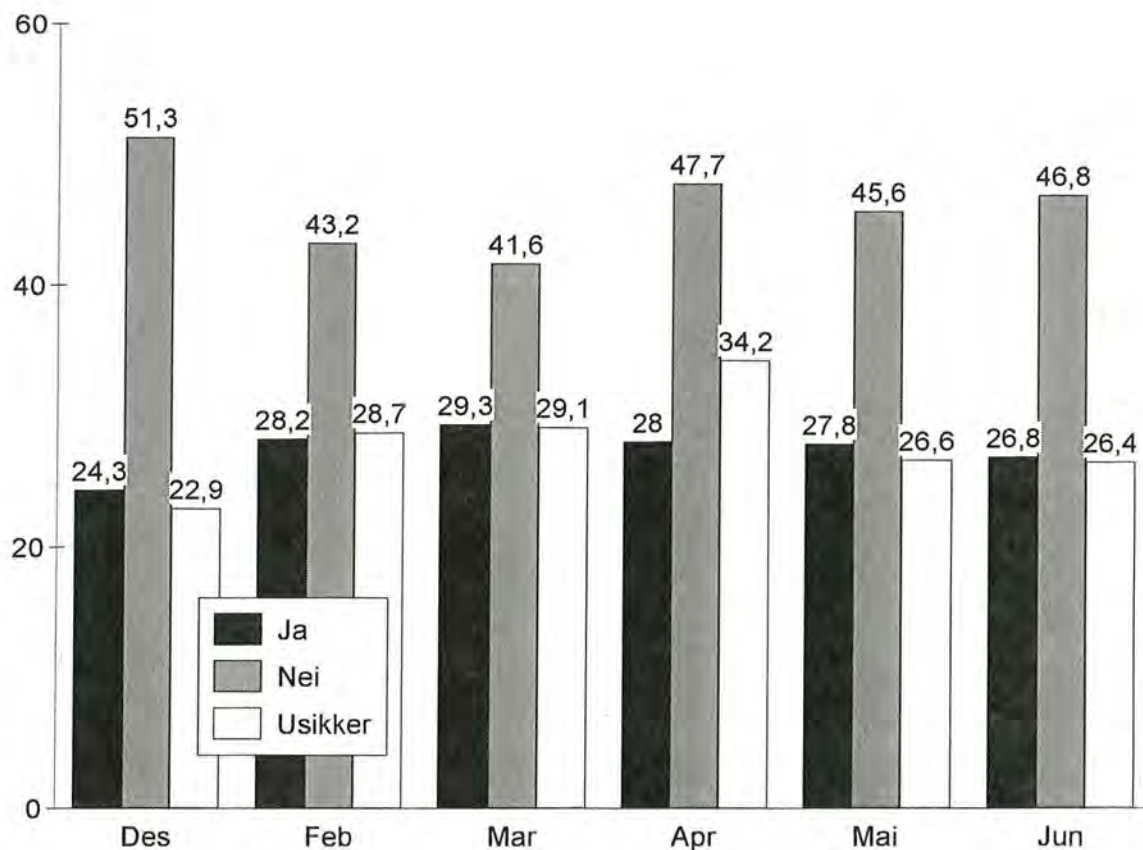
"Vår-94" tallene viser at 43,8 % av de spurte svarer "nei" på spørsmålet om Norge bør bli medlem av EU, mens 27,6 % svarer "ja" og 28,6 % er usikre. Sammenliknet med "høst-93" ser vi en markert svekket nei-side og en styrket ja-side. Gruppen av usikre har også økt betydelig. Det betyr at den demobilisering som har funnet sted på nei-siden ser ut til å ha medvirket til økt usikkerhet, samt at ja-siden våren 1994 mobiliserer noe mer enn høsten 1993. Det må imidlertid understrekes at "høst-93" gav den desidert høyeste nei-mobilisering vi har registrert i denne type undersøkelse, samtidig som ja-siden aldri

har vært registrert med så lav oppslutning som i "høst-93". Sammenlikner vi derimot med våren 1993 er bildet mer stabilt. Forholdet mellom nei- og ja-siden er nærmest identisk, men mobiliseringen er noe lavere for begge standpunkt, noe som gir seg utslag i en noe større usikkerhet våren 1994 enn våren 1993.

JA, NEI OG IKKE SIKKER/DELTOK IKKE								
	1972	V-91	H-91	V-92	H-92	V-93	H-93	V-94
JA	36,7	35	36	34,2	29,4	28,8	23,9	27,6
NEI	42,3	37	33	36,2	46,5	44,9	52,5	43,8
IKKE SIKKER	21,0*	28	30	29,6	24,1	26,3	23,5	28,6

* andel som ikke deltok

HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP DESEMBER (1993) - JUNI (1994)

TIDSPUNKT FOR
UNDERSØKELSEN

HENDELSER

UKE 5

31. JAN. - 4. FEBRUAR

- 1. Januar: EØS-avtalen trer i kraft
- 12. Januar: Europabevegelsen starter ja-kampanje
- 24. Januar: Bjørn Tore Godal blir utenriksminister
- 24. Januar: Grete Knutsen blir handelsminister
- 29. Januar: EUs svar på norske landbrukskrav - pristilpasning fra 1. dag.
- 3. Februar: Turid Birkeland lanserer sin ja-aksjon
- 13. - 27. Februar: OL på Lillehammer
- 25. - 27. Februar: "Superhelg" i Brussel
- 28. Februar: Utspill fra NORA-direktør Bent Fuglesang om NN-industrien og EU

UKE 9

28. FEB.-5. MARS

- 1. Mars: Forhandlingsfrist i Brussel
- 2. Mars: Sverige, Østerrike og Finland ferdigforhandlet
- 8. mars: Norsk avtale ferdig
- 10. mars: EU møte om stemmerettsregler
- 14. mars: Nei til EU lanserer "lesebok-94"
- 21. mars: Utspill om nei-sidens "frykt for Anne"
- 24. mars: TV-duell mellom Lahnstein og Brundtland

UKE 15

11.-15. APRIL

- 5. april: SME lanserer "Sosialdemokratisk alternativ"
- 10. april: SME avholder landskonferanse
- 23.-24. april: Europavbevegelsen avholder landsmøte
- 27. april: EU-debatt i Stortinget

UKE

9- 13. MAI

- 1. mai: Nei-markering
- 4. mai: behandling av søkerlandene i Europaparlamentet
- 8. mai: Det svenske Centerpartiet sier ja til EU
- 24. mai: Tønseth flagger ut Kværner hvis nei til EU

UKE 23

6 - 10 JUNI

Hvis vi betrakter utviklingen i perioden desember 1993 til juni 1994 finner vi at oppslutningen om ja- og nei-siden har variert noe. Ser vi på utviklingen for ja-siden har denne hatt en høyere oppslutning første halvår 1994 enn hva som var tilfelle i desember 1993. Ja-siden har likefult til gode å mobilisere over 30 prosent av velgerne for ja-standpunktet i 1994. Nei-siden ble markert redusert fra desember 1993 til februar/mars 1994. I den siste del av perioden har oppslutningen rundt nei-standpunktet stabilisert seg i intervallet mellom 45 og 48 prosent. Dermed kan det være indikasjoner på at den demobiliseringen som nei-siden opplevde i månedene fram mot forhandlingsgjennombruddet i Brussel i noen grad er oppveiet. Det er derimot ingen indikasjoner på at forhandlingene og medlemskapsavtalen har medvirket til økt mobilisering rundt ja-standpunktet.

I motsetning til 1993 er ikke 1994 ordinært valgår. Det skal hverken være Stortingsvalg eller kommunevalg i 1994, og hvis ikke EU hadde stått på dagsorden med bebudet folkeavstemning i november ville 1994 vært å betrakte som et ordinært mellomvalgsår. I januar trådte EØS-avtalen i kraft, samt at der var skifter i regjeringen som følge av utenriksminister Holsts bortgang. 12. januar startet Europabevegelsen en ja-kampanje som bl.a. medførte at alle husstander i byer og tettbygde strøk fikk tilsendt materiell. I slutten av januar ble EUs posisjon når det gjaldt landbruksforhandlingene konfirmerert, og det mest framtrede punkt var pristilpasning fra første dag.

I begynnelsen av februar ble Turid Birkelands ja-kampanje presentert, noe som til dels medførte sterke reaksjoner fra enkelte hold. Imidlertid ble mediebildet i februar i stor grad preget av OL på Lillehammer. Forhandlingsfristen i medlemskapsforhandlingene var satt til 1. mars, noe som medførte intensivert oppmerksomhet rundt EU spørsmålet i slutten av måneden. "Superhelgen" i Brussel 25. - 27. februar avstedkom imidlertid ingen avklaring for Norges del, mens Sverige, Finland og Østerrike 2. mars kunne proklamere at det var oppnådd enighet. Den norske avtalen forelå ikke før 8. mars.

14. mars åpnet nei-siden en kampanje hvor samtlige husstander skulle få utdelt "Lesebok-94", og 24. mars ble det arrangert TV-duell på NRK mellom Anne E. Lahnstein og Gro Harlem Bruundtland. Debattantene var ledsaget av henholdsvis Johan J. Jacobsen og

Torbjørn Jagland. Det ble også i løpet av mars gitt uttrykk for en hvis frustrasjon på nei-siden med hensyn til å bruke Lahnstein som frontfigur, og dette ble i første rekke målbært av SV gjennom et oppslag i VG.

I april framla Sosialdemokrater mot EU (SME) et dokument under navnet "Sosialdemokratisk alternativ". Dermed hadde alle hovedaktørene i EU kampen presentert seg i løpet av årets fire første måneder. Senere i samme måned avholdt Europabevegelsen landsmøte, samt at Stortinget hadde en større debatt om EU og forhandlingsresultatet.

Mai ble innledet med at nei-siden markerte seg gjennom 1. mai arrangementene. 4. mai ble utvidelsen av EU godkjent av Europaparlamentet. I slutten av måneden kom direktøren i Kværner konsernet med et utspill i retning av at et EU nei kunne medføre fare for utflagging av Kværner konsernet. Utspillet fikk en blandet mottakelse både på ja- og nei-siden.

Kjønn og alder

"Vår-94" undersøkelsen bekrefter inntrykket av at menn i større grad enn kvinner svarer "ja" på spørsmålet om norsk EF-medlemskap. 22,3 prosent av kvinnene svarer "ja". Dette er en forsiktig økning i oppslutningen om ja-standpunktet blant kvinner sammenliknet med "høst-93", og nivået er identisk med situasjonen for ett år siden. Nei-siden blant kvinnene er på 45,3 prosent, noe som er en korreksjon i forhold til det betydelige høyere nivået i "høst-93". Nei-andelen blant kvinner er nå på nivå med resultatet i "vår-93" undersøkelsen. 33,1 prosent av mennene svarer "ja". Dette er en noe høyere oppslutning enn hva som var tilfelle i "høst-93". Usikkerheten er større blant kvinner enn blant menn i "vår-94".

De månedlige målingene for perioden februar-juni viser at oppslutningen om ja-standpunktet blant kvinner varierte fra 21,5 prosent i mai til 25,4 prosent i april. Nei-siden varierte fra 51,0 prosent i juni til 40,3 prosent i februar. Blant menn var ja-prosenten 36,4 % i mars, mens den var 30,8 prosent i april. Nei-siden hadde en oppslutning på 49,2 prosent av mennene i april, mens laveste notering var i mars med en

nei-prosent på 39,6. Dette betyr at nei-siden var større enn ja-siden gjennom hele våren 1994, noe som også var tilfellet gjennom hele 1993.

KVINNER OG MENN, HOLDNING TIL NORSK EU-MEDLEMSKAP (%)								
	MENN				KVINNER			
	H-92	V-93	H-93	V-94	H-92	V-93	H-93	V-94
JA	34,7	35,5	29,3	33,1	24,2	22,3	18,8	22,3
NEI	44,3	44,0	49,7	42,2	48,7	45,7	55,2	45,3
USIKKER	21,0	20,5	21,0	24,7	27,0	32,0	25,9	32,5
ANTALL	1521	1518	1537	1515	1532	1528	1538	1515

Det er i aldersgruppen mellom 45 og 59 år vi finner den største tilbøyelighet til å svare "ja" på spørsmålet om norsk EF-medlemskap (32,0 %). Dette er en korleksjon i forhold til resultatet fra "høst-93", og avdekker en oppslutning om ja-standpunktet på linje med situasjonen for ett år siden i denne aldersgruppen. Nei-andelen for denne kategorien er på 42,7 prosent, også dette på nivå med "vår-93". Nei-andelen er høyere enn ja-andelen i alle aldersgrupper også i denne undersøkelsen, og vi må to år tilbake for å finne et mer differensiert bilde. Den største nei-andelen finner vi i aldersgruppen over 60 år (47,0 %), mens den største usikkerheten finner vi i gruppen under 30 år (30,5 %).

Ser vi på utviklingen over tid for den yngste alderskategorien - EF-sakens "førstegangsvælgere" - ser vi at oppslutningen rundt ja-standpunktet gjennom våren 1993 har lagt i intervallet mellom 21,1 og 26,3 prosent, mens tilsvarende tall for nei-siden er 42,8 og 48,3.

Med hensyn til utviklingen i forhold til de tidligere undersøkelsene finner vi at "vår-94" i stor grad korrigerer utslagene i "høst-93", og bringer bildet mer i samsvar med hva som ble avdekket i vår undersøkelsen i 1993. Like fullt gir materialet inntrykk av at nei-siden har skaffet seg en overvekt i samtlige alderskategorier. Eksempelvis må vi tilbake til "høst-91" for å finne en aldersgruppe der ja-siden hadde en overvekt på mer enn 10 prosentpoeng (45-59 år).

UNDER 30 ÅR, HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP (%)						
	HØST-91	VÅR-92	HØST-92	VÅR-93	HØST-93	VÅR-94
JA	31	36,9	27,7	25,6	22,3	26,9
NEI	36	30,2	45,7	44,5	55,1	42,6
USIKKER	33	32,8	26,6	29,9	22,7	30,5
ANTALL	579	872	868	713	696	712

30-44 ÅR, HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP (%)						
	HØST-91	VÅR-92	HØST-92	VÅR-93	HØST-93	VÅR-94
JA	37	38,2	30,3	29,0	23,8	29,0
NEI	35	34,3	47,0	46,8	51,8	42,6
USIKKER	29	27,4	22,7	24,2	24,4	25,3
ANTALL	1096	838	835	957	957	929

45-59 ÅR, HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP (%)						
	HØST-91	VÅR-92	HØST-92	VÅR-93	HØST-93	VÅR-94
JA	44	39,4	33,3	32,1	28,1	32,0
NEI	28	36,4	45,4	42,1	48,9	42,7
USIKKER	28	24,2	21,3	25,8	23,1	25,3
ANTALL	683	557	554	677	663	663

OVER 60 ÅR, HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP (%)						
	HØST-91	VÅR-92	HØST-92	VÅR-93	HØST-93	VÅR-94
JA	33	23,3	27,7	29,6	22,8	23,7
NEI	34	44,6	47,9	45,0	53,3	47,0
USIKKER	33	32,1	32,1	25,4	23,9	29,3
ANTALL	649	792	789	696	754	717

Inntekt og utdanning

For gruppen med familieinntekt under 150.000 kroner svarer 50,4 prosent i "vår-94" undersøkelsen "nei" på spørsmålet om Norge bør bli medlem i EU, 18,5 prosent svarer "ja" og omlag 30 prosent er usikre. I inntektsklassen mellom 150 - 249.000 kroner er nei-prosenten 46,2 mens ja-siden får en oppslutning på 24,4 prosent. "Vår-94" gir også en nei-andel på 41,9 prosent og en ja-andel på 28,6 prosent i inntektsgruppen mellom 250.000 og 349.000 kroner. I inntektsklassen over 350.000 finner vi i "vår-94" et ja-flertall. 37,4 prosent svarer "ja", mens nei-andelen er på 37,1 prosent. Dermed er "høst-93"s nei-flertall i denne inntektskategorien avløst av et tilnærmet dødt løp.

Ser vi på forholdet mellom utdanningsnivå og holdning til EF-medlemskap ser vi at tilbøyeligheten til å svare "ja" på spørsmålet om EF-medlemskap øker med økende utdanning. Nei-standpunktet har størst oppslutning i de lavere utdanningskategorier. Blant akademikerne er ja-andelen i vårens undersøkelse høyere enn nei-andelen, og dette er en endring i forhold til "høst-93", men i tråd med funnene i "vår-93" undersøkelsen.

FAMILIEINNTÉKT OG HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP ("VÅR-94" - %)				
	UNDER 150.000	150.000 - 249.000	250.000 - 349.000	OVER 350.000
JA	18,5	24,4	28,6	37,4
NEI	50,4	46,2	41,9	37,1
USIKKER	31,1	29,4	29,5	25,5

UTDANNING OG HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP ("VÅR-94" - %)			
	GRUNN SKOLE	VIDEREG. SKOLE	UNIV/ HSK
JA	17,5	27,2	40,8
NEI	50,6	44,4	34,4
USIKKER	31,9	28,4	24,8

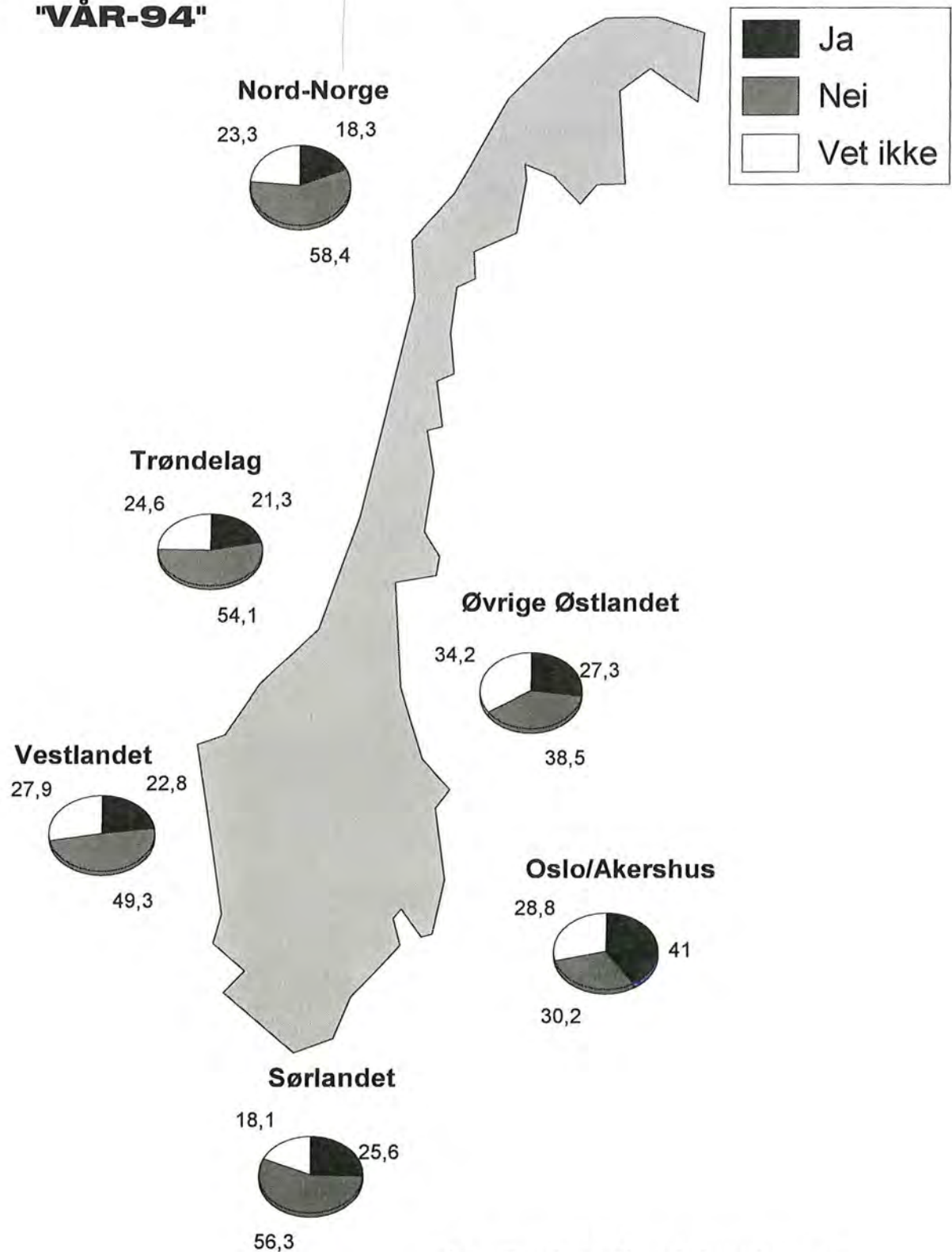
Regionale forhold

Hovedstadsregionen (Oslo og Akershus) er fortsatt ja-sidens bastion med en ja-andel på 41,0 prosent i "vår-94"-undersøkelsen. Sammenliknet med tall fra de tidligere undersøkelsene av denne typen er dette mer i tråd med situasjonen for ett år tilbake enn med situasjonen i "høst-93". Forholdet mellom nei- og ja-siden i Hovedstadsregionen ble i "høst-93" betraktet som "dødt løp". Dette er ikke tilfelle i "vår-94" der ja-siden har en oppslutning på 10 prosentpoeng mer enn nei-siden i Hovedstadsregionen. Når det gjelder det øvrige østlandsområdet får ja-siden en oppslutningen på 27,3 %, mens nei-siden her utgjør 38,5 prosent. Dette betyr en svekkelse av nei-siden sammenliknet med "høst-93".

Nei-siden har sitt kjerneområde i Nord-Norge (58,4%) i Trøndelag (54,1) og på Sørlandet (56,3 %). Ja-siden varierer mellom en oppslutning på 25,6 prosent på Sørlandet og 18,3 prosent i Nord-Norge. Ja-siden har jevnt over styrket sin posisjon i samtlige landsdeler sammenliknet med "høst-93".

REGION OG HOLDNING TIL EF-MEDLEMSKAP (%)

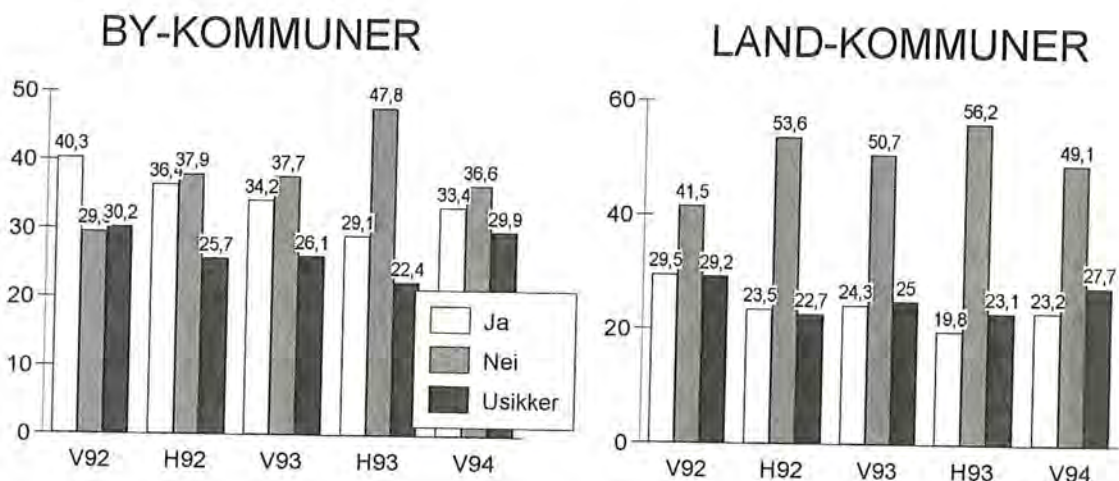
"VÅR-94"

Landbrukets Utredningskontor

Forskjellen mellom personer bosatt i landkommuner og bykommuner i synet på EF-medlemskap er synlig i "vår-94" undersøkelsen i den forstand at det i byene er en større ja-side og en mindre nei-side enn i land-kommunene. Dette er et trekk som har ligget fast gjennom samtlige av undersøkelsene av denne typen. 36,6 prosent av de spurte i bykommunene svarer "nei" på medlemskapsspørsmålet, mens 33,4 prosent svarer "ja". I landkommunene får nei-siden en oppslutning på 49,1 prosent mot 23,2 prosent for ja-siden. Bildet avviker fra "høst-93" med hensyn til nei-sidens styrke, og situasjonen er svært lik situasjonen våren 1992.

KOMMUNETYPE OG HOLDNING TIL EF-MEDLEMSKAP (%)

Velgere og holdning til EU-medlemskap

1994 er i utgangspunktet et mellomvalgår. Spørsmålet om norsk EU medlemskap gjør imidlertid den politiske situasjon spesiell. For det første vil nødvendigvis holdninger og preferanser i EU saken påvirke de mer generelle politiske preferansene i forhold til partier. Styrken og varigheten av denne type effekter er vanskelig å anslå, men i vår sammenheng rekker det at vi erkjenner at der vil være overslag fra det partipolitiske systemet til EU debatten og omvendt. Det politiske ordskifte vil bli intensivert, og dette vil nødvendigvis få betydning for partipolitikken til tross for at EU saken etablerer et midlertidig to-partisystem.

De partier som klarer å tilpasse seg denne situasjonen best vil kunne vinne oppslutning, eventuelt hindre avskalling, som følge av en intensivert EU kamp. I første rekke vil det være partier som i stor grad kan opptre enhetlig, i takt med majoriteten i velgerkorpset og med en klar profil i selve saken. I den grad partier vil lykkes med dette gjenstår å se.

Ettersom valg av politisk parti i all hovedsak er knyttet til grunnholdninger hos den enkelte velger er det også åpent for at partienes standpunkt kan bli standpunktet til partiets velgere. I den grad partier klarer å disiplinere sine velgere i en sak som skal avgjøres ved folkeavstemning kan dette ha konsekvenser for utfallet.

VALGRESULTAT 1989, 1991 OG 1993 (%)						
	SV	AP	SP	KrF	H	FrP
Stortingsvalget 1989	10,1	34,3	6,5	8,5	22,2	13,0
Fylkestingsvalget 1991	12,1	30,4	12,1	8,1	21,9	7,0
Stortingsvalget 1993	7,9	36,9	16,8	7,9	17,0	6,3
PARTIBAROMETER: DESEMBER 1993 - JUNI 1994						
januar 1994	8,0	40,1	17,5	7,5	17,4	2,2
februar 1994	7,3	42,1	15,5	6,9	17,0	4,7
mars 1994	6,6	38,4	20,9	7,9	15,7	5,2
april 1994	7,5	40,6	19,5	7,2	16,5	4,2
mai 1994	8,1	39,1	19,6	7,0	17,3	3,5
juni 1994	6,7	35,5	22,0	6,4	20,3	3,8

Meningsmålingene fra første halvår 1994 viser i all hovedsak stabilitet, med unntak av enkelte justeringer i slutten av perioden. Det bildet som avtegner seg er at regjeringspartiet i alle målingene - med unntak av juni - har en oppslutning over resultatet fra Stortingsvalget i 1993. Dette avkrefter i så fall en antakelse om at splittelsen i velgerkorpset og en dobbeltbunnet profil i EU saken - et offisielt EU standpunkt og et legalisert EU standpunkt (SME) - har vanskeliggjort oppslutningen rundt partiet. På den annen side står Senterpartiet fram som eksempelet på et parti hvor velgerne slutter opp om partilinjen, enhetlig opptreden og klart budskap i EU spørsmålet samtidig som undersøkelsene gir partiet en vedvarende høy oppslutning. FrP ser ut til å være rammet av mangel på enhet i velgerkorpset, klar profil og klart budskap. Dette bidrar sannsynligvis - sammen med interne problemer - til å forklare dårlige resultater i meningsmålingene. Nei-partiene SV og KrF ser ikke ut til å øke sin oppslutning. Det partiet på ja-siden med størst potensiale for å oppfylle kriteriene for suksess med hensyn til sammenfall mellom velgernes standpunkt og partiets standpunkt, med et åpenbart klart standpunkt og enhetlig opptreden er Høyre. Det er imidlertid ikke mulig å se at partiet er

belønnet gjennom økt oppslutning i meningsmålingene. Dette kan muligens også falle sammen med forhold som ikke er knyttet til spørsmålet om norsk EU-medlemskap.

For Høyre er "vår-94" undersøkelsen en bekreftelse på at velgerne støtter opp om den fastlagte partilinje i EU-spørsmålet. Sammenliknet med "høst-93" er nå situasjonen mer i tråd med forventningene om høyrevelgernes standpunkt i EU-saken. Vårens undersøkelse gav en langt mer betinget oppslutning om ja-standpunktet i Høyres velgerkorps. 66,7 prosent av høyrevelgerne svarer nå "ja" på spørsmålet, mens nei-andelen er på 13,5 prosent.

Blant FrP-velgerne har oppslutningen om partiets EU-politikk vært økende i de siste undersøkelsene av denne type. "Vår-94" er i så tilfelle et tilbakeslag i den forstand at ja-andelen i velgerkorpset blir redusert med omlag 10 prosentpoeng i forhold til "høst-93". 40,2 prosent svarer "ja", mens nei-andelen er på 37,2 prosent. Nei-siden blant FrP-velgerne har økt med omlag 15 prosentpoeng i forhold til "høst-93".

Arbeiderpartiets velgere er fortsatt delt i synet på EF-medlemskap. Sammenliknet med "høst-93" er nå ja-siden større enn nei-siden i "vår-94". 33,4 prosent svarer "ja" på spørsmålet om norsk EU medlemskap, mens 26,7 prosent svarer "nei". Hele 40 prosent av Arbeiderpartiets velgerkorps er i "vår-94" i gruppen usikre. Dette er en usikkerandel som er omlag 10 prosentpoeng høyere enn i de foregående undersøkelsene. Den økte oppslutningen om partiet - som har gjort velgerkorpset større - kan muligens ha innvirket på dette. Det betyr i så fall at Arbeiderpartiet har mobilisert velgere fra usikkergruppen i EU-saken.

Nei-andelen i KrFs velgerkorps er i "vår-94" 66,2 prosent, mens ja-andelen er på 9,2 prosent. 24,6 prosent av KrF-velgerne er usikre. Sammenliknet med "høst-93" er usikkergruppen økt markert.

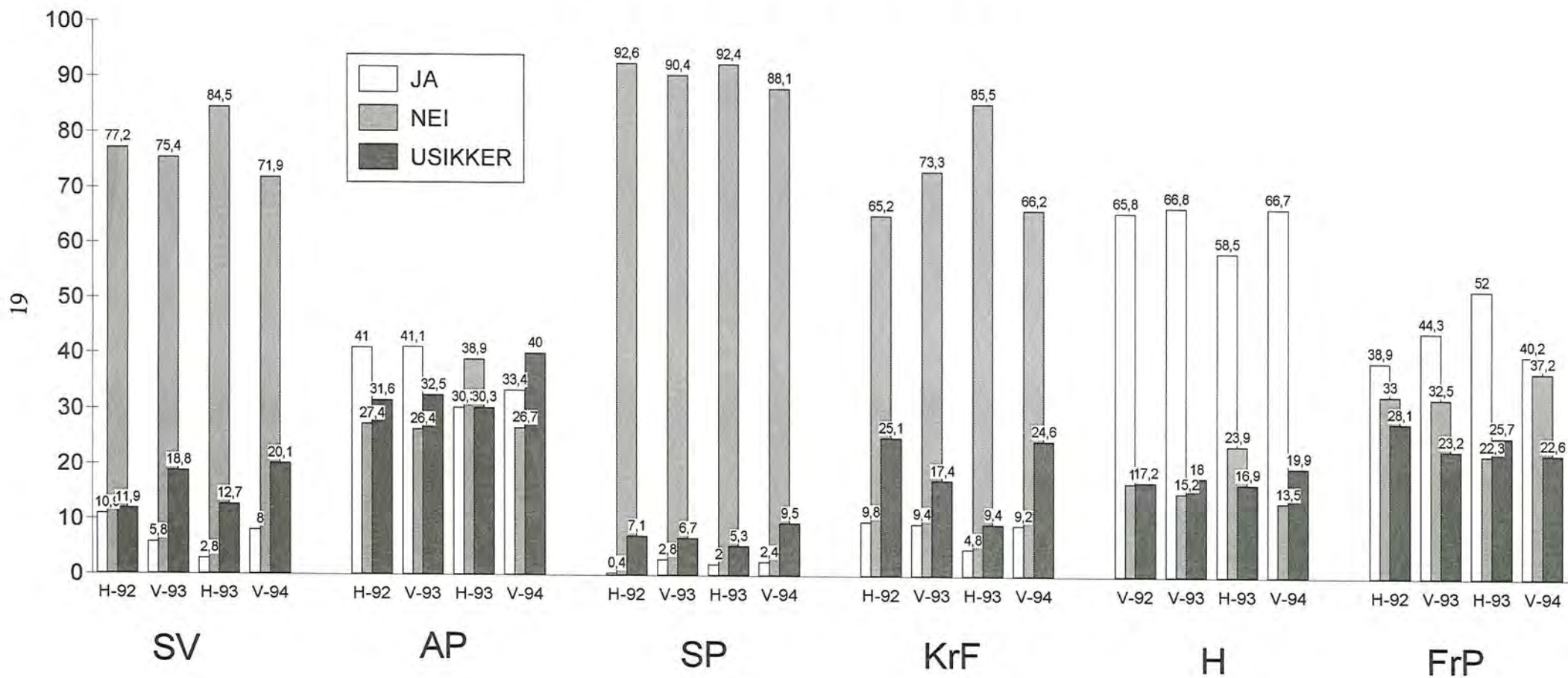
Blant Senterpartiets velgere er nei-andelen på 88,1 prosent i "vår-94", ja-andelen er på 2,4 prosent og usikkergruppen er på 9,5 prosent. Sammenliknet med de tidligere undersøkelsene er situasjonen i SPs velgerkorps fortsatt preget av en meget stor stabilitet.

I det andre nei-partiet, SV, svarer 71,9 prosent av velgerne "nei" på spørsmålet om EU-medlemskap, 8,0 prosent "ja", mens 20,1 prosent er usikre. Andelen usikre blant SV-velgerne er økt i forhold til "høst-93".

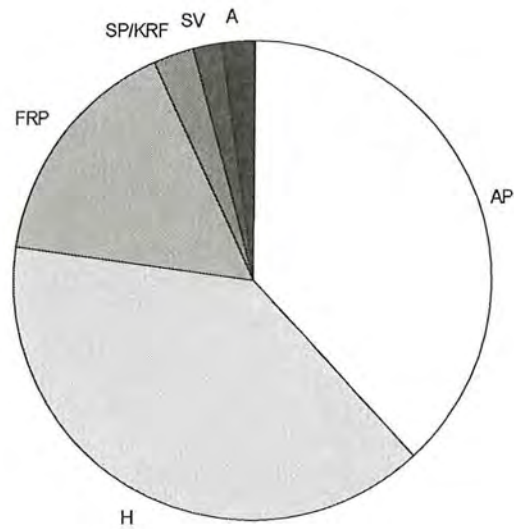
Tar vi utgangspunkt i partienes velgergrupper på grunnlag av "vår-94" undersøkelsen og ser på sammensetningen av ja- og nei-siden, finner vi at Arbeiderpartiets velgerkorps utgjør den nest største grupperingen på både nei- og ja-siden. AP-velgerne utgjort 42,2 prosent av ja-siden og 24,1 prosent av nei-siden.

Senterpartiets velgere utgjør 38,8 prosent, SV-velgerne 12,9 prosent og KrF-velgerne 8,1 prosent av nei-siden. Dette gjenspeiler både partienes innbyrdes styrkeforhold og grad av samstemmighet i EF-spørsmålet. Senterpartiets høye oppslutning blant velgerne samtidig med den høye samstemmigheten i EU spørsmålet gjør at SP blir hovedleverandør til nei-siden i "vår-94". Høyres velgere utgjør 43,5 prosent av ja-siden, noe som gjør dette partis velgere til det tyngste innslaget på ja-siden. FrP-velgerne utgjør 6,7 prosent av ja-siden, og dette gjenspeiler både at ja-standpunktet blant velgerne er mindre tilbøyelig, og at partiet har hatt lav oppslutning på meningsmålingene i den senere tid.

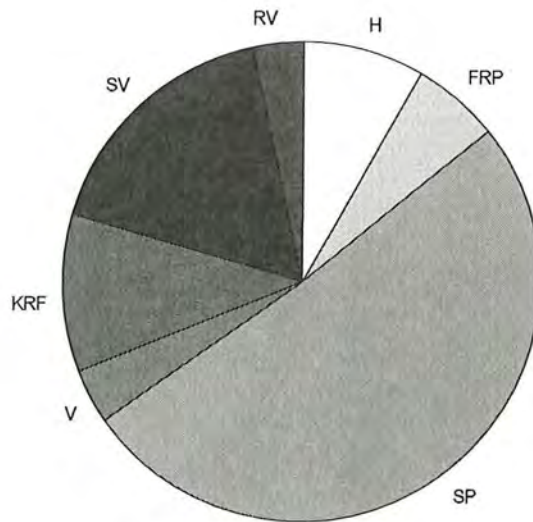
VELGERE OG HOLDNING TIL EF-MEDLEMSKAP (%)

JA-SIDEN, POLITISK SAMMENSETNING "VÅR-94"

NEI-SIDEN, POLITISK SAMMENSETNING "VÅR-94"

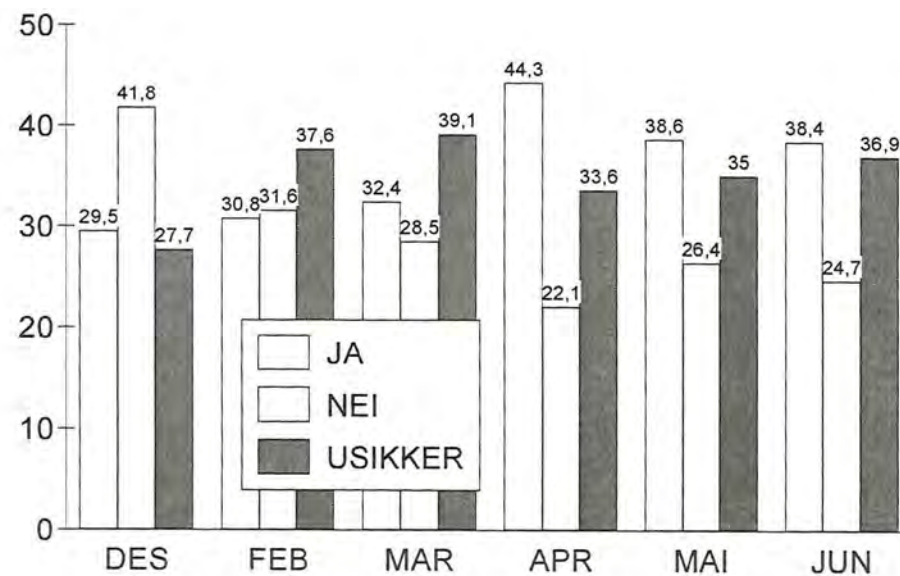
Ser vi på utviklingen i Arbeiderpartiets velgerkorps ser vi at oppslutningen om ja-standpunktet har økt i forhold til desember 1993. I april var ja-andelen 44,3 prosent, men undersøkelsene i mai og juni korrigerer dette noe. Det inntrykket som dannes er at ja-andelen i velgerkorpset har stabilisert seg rundt 40 prosent. Nei-andelen blant AP-velgerne er betydelig redusert. I april var nei-andelen på 22,1 prosent, men har steget noe i halvårets to siste undersøkelser.

Et annet velgerkorps hvor det tradisjonelt har vært stor splittelse i synet på norsk EU-medlemskap er FrPs. Her har ja-siden variert mellom 60,5 prosent (april) og 10,5 prosent (juni). Nei-andelen i velgerkorpset har variert fra 51,6 prosent i juni til 23,2 prosent i april. Det er ikke mulig å avlese noen en-tydig trend med hensyn til FrP-velgerne.

Blant medlemmer i LO-tilknyttede forbund viser "vår-94" tallene at nei-siden har blitt redusert sammenliknet med "høst-93". 42,6 prosent svarer "nei" på spørsmålet om norsk EU medlemskap blant de LO organiserte, mens 26,4 prosent svarer "ja". Dette er omlag samme situasjon som høsten 1992. I forhold til 1993 har nå ja-siden styrket seg noe blant LO-medlemmene, samt at usikkerheten har økt. Nei-siden er redusert i forhold begge undersøkelsene i 1993.

LO-MEDLEMMER, HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP (%)						
	HØST-91	VÅR-92	HØST-92	VÅR-93	HØST-93	VÅR-94
JA	32	34,3	26,9	23,1	20,8	26,4
NEI	36	41,2	41,6	48,7	57,5	42,6
USIKKER	32	24,5	31,5	28,2	21,7	31,0

**ARBEIDERPARTIVELGERE
OG HOLDNING TIL EF-MEDLEMSKAP
DESEMBER - JUNI 1994**

HOLDNINGER TIL EUROPAPOLITIKK

Med hensyn til hva folk mener er viktigst for norsk europapolitikk, framgår det av "vår-94" undersøkelsen at den største andelen mener det er spørsmålet relatert til selvråderett. 25,6 prosent oppgir dette alternativet, 22,1 prosent av svarene faller i kategorien arbeidsledighet, mens 14,1 prosent mener det er norsk næringslivs adgang til EUs indre marked som er viktigst for europapolitikken.

Sammenliknet med resultatene fra "høst-93" er situasjonen preget av stabilitet med hensyn til spørsmål omkring selvråderett og distriktsinteresser. Imidlertid ser vi at andelen i "vår-94" som vektlegger miljøspørsmål er redusert. Det registreres også en noe lavere andel som svarer arbeidsledighet og næringslivets adgang til det indre marked. De områder hvor vi kan registrere en høyere andel svar er "innflytelse i Europa, samt kategorien av usikre. Vektlegging av miljøspørsmål har vært avtakende over tid, men endringen fra "høst-93" til "vår-94" er det mest markerte utslag av denne tendensen så langt. Noe av den samme type tendens kan observeres i forhold til vektleggingen av "de indre marked", men hvor utslagene i forhold til denne undersøkelsen må betraktes som rimelig moderat. Når det gjelder spørsmålet knyttet til arbeidsledighet er også tilbøyeligheten til å oppgi dette på det laveste nivå vi har registrert. Imidlertid har denne utviklingen ikke vært en-tydig over tid.

Vi antok i "høst-93" at den økte svarfrekvensen for "selvråderett" var knyttet til den meget høye oppslutningen om nei-standpunktet. Denne oppslutningen er redusert i "vår-94", men det ser ikke ut til at vektleggingen av dette spørsmålet er vesentlig påvirket av dette. Derimot kan det se ut til at den økte svarfrekvensen for "innflytelse i Europa" har sammenheng med en genrelt økt oppslutning om ja-standpunktet. Den økte usikkerhet kan ha medvirket til å øke usikkerheten om hva folk mener er viktigst for norsk europapolitikk. Derimot kan vi vanskelig etterspore hvordan forhandlingsprosessen i Bryssel har medvirket til å gi impulser til hva folk synes er viktigst for europapolitikken. Dette kan henge sammen med budskapet fra de fleste partier i etterkant av forhandlingene om at selve forhandlingsresultatet ikke skulle tillegges avgjørende betydning.

VIKTIGST FOR VALG AV NORSK EUROPAPOLITIKK (%)						
	HØST-91	VÅR-92	HØST-92	VÅR-93	HØST 93	VÅR-94
Arbeidsledighet	26	22,4	24,7	25,4	23,6	22,1
Indre marked	22	18,3	15,5	16,9	15,1	14,1
Distriktsinteresser	5	7,7	7,8	7,4	7,8	7,5
Miljøspørsmål	13	12,5	10,6	11,0	10,3	7,9
Selvråderett	13	15,9	20,9	21,0	25,3	25,6
Innflytelse i Europa	11	10,9	10,7	9,4	9,6	11,8
Ingen	1	1,5	1,7	1,6	1,5	2,2
Ikke sikker	10	10,8	8,0	7,4	6,7	8,8
	101	100,0	99,9	100,1	99,9	100,0

På ja-siden er det fortsatt norsk næringslivs adgang til EUs indre marked som i størst grad vektlegges (33,6 %). Dette er en markert reduksjon sammenliknet med "høst-93". Derimot har andelen som svarer at "innflytelse i Europa" økt, samt tilbøyeligheten til å vektlegge arbeidsledighetsspørsmålet. Når det gjelder de andre områdene er situasjonen for ja-siden å betrakte som stabil sett i forhold til "høst-93".

På nei-siden er spørsmålet knyttet til selvråderett (38,8 %) og arbeidsledighetsspørsmålet (24,5 %) de forhold som i størst grad vektlegges. Sammenliknet med "vår-93" er hovedtendensen at andelen som svarer "selvråderett" øker noe, mens andelen som svarer "arbeidsledighet" er noe avtakende. På nei-siden er den mest markerte endringen i reduksjonen i tilbøyeligheten til å svare "miljøspørsmål" Andelen blant nei-siden som oppgir "miljøspørsmål" er i "vår-94" lavere enn den tilsvarende andel på "ja-siden".

Blant de usikre er det kun mindre endringer i "vår-94" sammenliknet med "høst-93". Tilbøyeligheten til å vektlegge arbeidsledighet er redusert, mens andelen som oppgir "innflytelse i Europa" har økt noe. Det har også gruppen av usikre som er usikker på hva som er viktigst for norsk europapolitikk.

HOLDNING TIL EU-MEDLEMSKAP OG VIKTIGST FOR VALG AV NORSK EUROPAPOLITIKK, "VÅR-94 OG "HØST-93" (%)						
	JA		NEI		USIKKER	
	H-93	V-94	H-93	V94	H-93	V-94
Arbeidsledighet	11,6	15,1	27,0	24,5	28,5	25,5
Indre marked	41,2	33,6	3,9	3,8	13,8	11,6
Distriktsinteresser	1,9	1,4	11,8	13,8	4,7	3,9
Miljøspørsmål	8,0	7,0	11,5	6,5	10,4	11,0
Selvråderett	9,7	10,2	34,6	38,8	20,3	20,6
Innflytelse i Europa	22,9	27,3	4,2	3,2	8,5	10,3
Ingen	1,5	1,8	1,7	2,3	1,2	2,6
Ikke sikker	3,1	3,5	5,3	7,0	12,6	14,5
	99,9	99,9	100,0	99,9	100,0	100,0

Menn vektlegger i størst grad hensynet til selvråderett (22,6 %), norsk næringslivs adgang til EUs indre marked (20,4 %), og arbeidsledighetsspørsmålet (18,7 %) som viktigst for norsk europapolitikk. Blant kvinner er spørsmålet knyttet til selvråderett (28,4 %) og arbeidsledighet (25,3 %) mest vektlagt. Kvinner vektlegger arbeidsledighetsspørsmålet i større utstrekning enn menn, og menn er vesentlig mer tilbøyelig til å mene at næringslivets adgang til EUs indre marked er viktigst for europapolitikken enn kvinnene.

Arbeidsledighet er det forhold som i størst grad blir vektlagt av aldersgruppen under 30 år (27,5 %). De yngste vektlegger også selvråderett (23,9 %), adgang til EFs indre marked (13,5 %) og innflytelse i Europa (11,7 %). Aldersgruppen mellom 30 og 44 år peker ut selvråderett (26,3 %), arbeidsledighet (20,4 %) og næringslivets adgang til EUs indre marked (16,7 %) som viktigst for norsk europapolitikk. Omlag samme vektlegging finner vi i kategorien mellom 45 og 59 år. I gruppen over 60 år finner vi at tilbøyeligheten til å svare selvråderett er 25,5 prosent og arbeidsledighet 22,3 prosent. Denne gruppen har den største andelen av usikre (18,3 %).

Størst vektlegging av arbeidsledighetsspørsmålet finner vi blant de yngste, mens adgangen til EUs indre marked blir i størst grad vektlagt i gruppen mellom 30 og 59 år.

Distriktsinteresser blir mest vektlagt i gruppen under 60 år, mens innflytelse i Europa finner sin største svarandel i kategorien mellom 30 og 59 år. Miljøspørsmål er i størst grad vektlagt i gruppen mellom 30 - 45 år, mens usikkerheten er størst i den eldste kategorien (over 60 år). Tilbøyeligheten til å svare selvråderett er størst i alderskategorien 30 - 59 år.

ALDER OG VIKTIGST FOR VALG AV NORSK EUROPAPOLITIKK (%), "VÅR-94"				
	15-29 år	30-44 år	45-59 år	over 60
Arbeidsledighet	27,5	20,4	16,8	22,3
Indre marked	13,5	16,7	18,8	8,6
Distriktsinteresser	8,4	8,4	8,3	5,1
Miljøspørsmål	7,7	9,3	7,8	6,8
Selvråderett	23,9	26,3	26,7	25,5
Innflytelse i Europa	11,7	13,4	13,1	9,3
Ingen	2,2	1,3	2,5	4,1
Ikke sikker	6,1	4,1	6,1	18,3
	100,0	99,9	100,1	100,0

I "vår-94" undersøkelsen er medlemmene av forbund tilsluttet LO i størst grad tilbøyelig til å vektlegge spørsmålet knyttet til selvråderett (26,7 %) og arbeidsledighetsspørsmålet (21,7 %) som det viktigste forhold for norsk europapolitikk. Sammenlikner vi med "høst-93" ser vi at LO-medlemmene i avtakende grad er tilbøyelige til å vektlegge arbeidsledighet, mens andelen som peker på selvråderett er stabil. Imidlertid er det en økende tendens blant medlemmene i Lotilsluttede forbund å velge svarkategorien "innflytelse i Europa".

LO-MEDLEMMER OG VIKTIGST FOR VALG AV NORSK EUROPAPOLITIKK (%)						
	H-91	V-92	H-92	V-93	H-93	V-94
Arbeidsledighet	27	25,0	24,6	32,1	26,5	21,7
Indre marked	21	17,5	14,4	14,2	15,9	14,6
Distriktsinteresser	6	9,1	10,3	9,6	8,6	8,5
Miljøspørsmål	14	12,0	10,1	9,8	8,7	8,7
Selvråderett	12	16,2	20,3	21,5	27,5	26,7
Innflytelse i Europa	11	12,8	14,9	7,1	8,6	13,3
Ingen	2	1,8	1,5	0,5	0,6	1,9
Ikke sikker	7	5,6	4,0	5,1	3,7	4,6
	100	100,0	100,1	99,9	100,1	100,1

Partier og velgere

Arbeidsledighetsspørsmålet er det forhold som i størst utstrekning blir vektlagt av velgerne til Framskrittspartiet (33,2 %), Arbeiderpartiet (26,2 %) og SV-velgerne (24,1 %), og i minst grad av Høyrevelgerne (9,3 %). Høyrevelgerne er den gruppen som er mest tilbøyelig til å vektlegge norsk næringslivs adgang til EUs indre marked - 37,9 prosent av velgerkorpset oppgir dette alternativet som viktigst for norsk europapolitikk. De har her følge av 17,9 prosent av Ap-velgerne og 16,8 prosent av FrP-velgerne. Nei-partienes, SP, KrF og SV, velgere er bare i liten grad tilbøyelig til å mene at adgang til EUs indre marked er viktigst for norsk europapolitikk. Senterpartivelgerne (26,2 %) er desidert mest tilbøyelig til å vektlegge distriktsinteresser sett i forhold til andre velgergrupper, mens det blant Høyres velgere bare er 2,7 prosent som mener distriktsinteresser er viktigst for norsk europapolitikk. SV-velgerne (17,0 %) er den velgergruppen som er mest tilbøyelig til å vektlegge miljøspørsmål, mens FrP- og KrF-velgerne i betydelig mindre grad mener dette er viktigst for norsk europapolitikk. SV og mellompartienes velgere er mest tilbøyelig til å velge selvråderett alternativet når de skal

peke ut det viktigste forhold for norsk europapolitikk, mens velgerne til FrP og Høyre i vesentlig mindre grad vektlegger dette forholdet. Norsk innflytelse i Europa blir i størst grad framhevet av Høyres velgere, mens dette i vesentlig mindre grad blir vektlagt blant nei-partienes velgere.

Ser vi på nei-partiet SVs velgerkorps er det selvråderett (30,0%), arbeidsledighet (23,2 %) og miljøspørsmål (17,0 %) som i størst grad blir oppgitt som viktigst for europapolitikken.

KrF har den største andelen usikre når det gjelder hva som er viktigst for norsk europapolitikk. Dette er en bekreftelse på hva som er registrert i tidligere undersøkelser, mens høyrevelgerne i "vår-94" er de som er minst tilbøyelig til å være usikre.

Velgerne til Senterpartiet bruker i størst grad selvråderett (36,74,2 %) som svaralternativ når det gjelder hva som er viktigst for norsk europapolitikk, mens 26,7 prosent oppgir "distriktsinteresser". Andelen som svarer arbeidsledighet er på 12,9 prosent, og det er bare høyrevelgerne som i mindre grad mener dette spørsmålet er viktigst for valg av europapolitikk.

KrF-velgerne er også mest tilbøyelig til å vektlegge selvråderett (31,9 %), mens 21,3 prosent svarer arbeidsledighet som det viktigste forhold for norsk europapolitikk.

I Arbeiderpartiets velgerkorps er arbeidsledighetsspørsmålet (26,2 %) og selvråderett alternativet (21,2 %) det som i størst grad vektlegges. Næringslivets adgang til EUs indre marked blir vektlagt av 17,9 prosent, mens andelen som mener at innflytelse i Europa er viktigst for norsk europapolitikk er på 12,0 prosent. Det mest oppsiktsvekkende ved funnene i Arbeiderpartiets velgerkorps er den stabilitet som kan framvises.

Arbeiderpartiet har gjennom våren 1994 hatt en oppslutning i overkant av valgresultatet, uten at dette har endret vesentlig på velgerkorpsets vektlegging av europaspørsmål.

Når det gjelder synet på adgang til det indre marked er dette vektlagt av en høy andel av Høyrevelgerne (37,9 %). Dette er en økning på omlag 6 prosentpoeng i forhold til "høst-

93". 22,3 prosent av Høyres velgerkorps oppgir innflytelse i europa som det viktigste forhold for norsk europapolitikk, og denne andelen er på samme nivå som i høstens undersøkelse.

FrP-velgerne er i stor grad tilbøyelig til å vektlegge arbeidsledighetsspørsmålet (33,2 %). Andelen som mener næringslivets adgang til det indre marked er viktigst er på 16,8 prosent, mens 15,3 prosent av FrP-velgerne benytter selvråderett alternativet.

Forskjellen mellom Velgerkorpsene til ja- og nei-partiene er i all hovedsak at ja-partienes velgere i større grad vektlegger spørsmålet knyttet til det indre marked, mens nei-partienes velgerkorps i større grad vektlegger spørsmålet relatert til selvråderetten. Blant nei-partienes velgere er miljøspørsmål særlig vektlagt av SV-velgerne og distriktsinteresser i SPs og KrFs velgerkorps. Blant velgerne til ja-partiene er Høyrevelgerne i stor grad tilbøyelig til å vektlegge norsk innflytelse i Europa. Arbeidsledighetsspørsmålet blir i stor grad vektlagt blant velgerne til Arbeiderpartiet, FrP og SV. Splittelsen i Arbeiderpartiets velgerkorps i EU-spørsmålet kan i noen grad også leses ut fra hvilke momenter som vektlegges som viktigst for norsk europapolitikk. Ingen av svaralternativene blir vektlagt av over 30 prosent av AP-velgerne.

PARTIVALG OG VIKTIGST FOR VALG AV NORSK EUROPAPOLITIKK ("VÅR-94" - %)						
	SV	AP	SP	KrF	H	FrP
Arbeidsledighet	24,1		12,9	21,3	9,3	33,2
Indre marked	2,8	17,5	3,0	7,2	37,9	16,8
Distriktsinteresser	12,3	5,1	26,7	9,5	2,7	4,8
Miljøspørsmål	17,0	10,3	6,3	3,3	5,1	4,8
Selvråderett	30,0	21,2	36,7	31,9	18,9	15,3
Innflytelse i Europa	6,9	12,0	2,7	2,8	22,3	9,3
Ingen	2,0	1,4	4,4	0,8	1,9	6,4
Ikke sikker	4,9	6,4	7,3	23,1	1,9	9,4
	100,0	100,1	100,0	99,9	100,1	100,0

Utviklingen over tid

Ser vi på utviklingen med hensyn til hva folk mener er viktigst for norsk europapolitikk i perioden desember 1993 til juni 1994 avtegner det seg et bilde som i sum gir inntrykk av rimelig høy stabilitet. Det er imidlertid enkelte trekk som indikerer endring.

Vektleggingen av arbeidsledighetsproblemet ser ut til å være på et noe lavere nivå i den siste del av perioden enn i første del. Svaralternativet "innflytelse i Europa" har i enkeltmålinger (april) hatt et mye høyere tilfang enn tidligere. Tilbøyeligheten til å velge næringslivets adgang til EUs indre marked ser ut til å være stabilt, men viser en noe høyere oppslutning i juni. Hvorvidt dette henger sammen med signaler om hva sentrale norske bedrifter kan komme til å gjøre ved et manglende EU-medlemskap vites ikke. Selvråderett alternativet har også variert noe fra måned til måned, og ligger i alle 1994-målingene under nivået fra desember 1993.

DESEMBER (1993) - JUNI (1994): VIKTIGST FOR NORSK EUROPAPOLITIKK (%)						
	DES.	FEB.	MARS	APR.	MAI.	JUNI
Arbeidsledighet	26,7	26,0	24,0	21,9	20,7	22,1
Indre marked	12,1	12,5	15,0	12,1	12,8	14,1
Distriktsinteresser	5,7	8,1	8,3	6,3	8,8	7,5
Miljøspørsmål	9,5	9,2	8,9	6,5	9,3	7,9
Selvråderett	28,2	22,5	21,4	27,8	23,7	25,6
Innflytelse i Europa	8,8	12,4	10,2	15,2	12,6	11,8
Ingen	3,1	1,7	3,0	1,9	3,0	2,2
Ikke sikker	4,9	7,6	9,2	8,3	8,9	8,8
		100,0	100,0	100,0	99,8	100,0

OPPSUMMERING

I "vår-94" undersøkelsen, basert på tall fra februar, mars og april, er oppslutningen om nei-standpunktet på 43,8 prosent, mens 27,6 prosent svarer "ja" på spørsmålet om norsk EU-medlemskap. Sammenliknet med "høst-93" ser vi en tendens til en svekket nei-side og en noe styrket ja-side. I tillegg øker gruppen av usikre. Dette betyr at det har funnet sted en demobilisering omkring spørsmålet om norsk EU-medlemskap, og denne demobiliseringen ser ut til å ha rammet nei-siden.

Den mest framtrædende EU-relaterte enkelthendelsen i denne perioden må sies å være forhandlingsavslutningen i Brussel i mars. Vi registrerer at oppslutningen om nei-siden tok seg noe opp i de påfølgende månedene, mens andelen som oppgav ja-standpunkt stabiliserte seg. Dermed ser det ikke ut til at forhandlingsresultatet har brakt inn nye avgjørende momenter for hverken ja- eller nei-siden. Dette er i stor grad forsterket av at de politiske aktørene heller ikke har villet tillegge forhandlingsresultatet avgjørende vekt.

"Vår-94" undersøkelsen bekrefter i stor utstrekning tidligere funn med hensyn til kjønn, alder, inntekt, utdanning og geografi. Reduksjonen av nei-siden kan gjenspeiles i alle kategorier, og det samme gjelder den registrerte framgangen for ja-siden.

For Høyre er "vår-94" undersøkelsen en bekreftelse på at velgerne støtter opp om den fastlagte partilinje i EU-spørsmålet. Dette er en endring fra "høst-93" da velgerkorpset bare i betinget grad støttet opp under partistandpunktet i EU-spørsmålet.

I Arbeiderpartiets velgerkorps har ja-siden styrket seg sammenliknet med høstens undersøkelse, og dette har skjedd i en situasjon hvor partiet har hatt en oppslutning i meningsmålingene som har vært høyere enn ved valget i 1993. Imidlertid viser tall fra juni at denne oppslutningen er blitt noe redusert.

Med hensyn til hva opinionen mener er viktigst for norsk europapolitikk er situasjonen det kun moderate endringer i forhold til "høst-93". Andelen som svarer "innflytelse i Europa"

har steget, mens andelen som vektlegger miljøspørsmål er redusert. Til tross for dette gir et overblikk fra høsten 1991 til våren 1994 et inntrykk av stabilitet i spørsmålet om hva folk synes er viktigst for norsk europapolitikk.

Litteratur

- Bjørklund, Tor: *Mot strømmen. Kampen mot EF 1961-1972*, Universitetsforlaget 1982
- Bjørklund, Tor: "Norsk EF-strid ved et 30 års jubileum" i *Aktuelt perspektiv*, nr. 3/4 1991
- Jensen, Anders Todal: *Verdivalg. Ny massepolitikk i Norge*, Gyldendal 1993
- Statistisk sentralbyrå: *Folkeavstemningen om EF*, hefte I, NOS A 522, Oslo 1972
- Statistisk sentralbyrå: *Folkeavstemningen om EF*, hefte II, NOS A 544, Oslo 1973
- Senterpressen (Nationen): Partibarometer, desember 1993 - juni 1994
- Strøm, Bjørn: *Opinionen om EF-medlemskap og europapolitikk våren 1991*, Notat 6/1991, Landbrukets Utredningskontor, 1991
- Strøm, Bjørn: *Opinionen om EF-medlemskap og europapolitikk høsten 1991*, Notat 11/1991, Landbrukets Utredningskontor, 1991
- Strøm, Bjørn: *Opinionen og meninger om effekten av EF-medlemskap*, Notat 4/1992, Landbrukets Utredningskontor, 1992
- Strøm, Bjørn: *Opinionen om EF-medlemskap og europapolitikk våren 1992*, Notat 6/1992, Landbrukets Utredningskontor, 1992
- Strøm, Bjørn: *Opinionen om EF-medlemskap og europapolitikk høsten 1992*, Notat 3/1993, Landbrukets Utredningskontor, 1993
- Strøm, Bjørn: *Opinionen og meninger om effekten av EF-medlemskap*, Notat 7/1993, Landbrukets Utredningskontor, 1993
- Strøm, Bjørn: *Opinionen om EF-medlemskap og europapolitikk våren 1993*, Notat 8/1993, Landbrukets Utredningskontor, 1993
- Strøm, Bjørn: *Opinionen om EF-medlemskap og europapolitikk høsten 1993*, Notat 2/1994, Landbrukets Utredningskontor, 1994
- Ulriksen, Elin: *Opinionen og meninger om effekten av EF-medlemskap*, Notat 6/1994, Landbrukets Utredningskontor, 1994
- Valen, Henry, Bernt Aardal og Gunnar Vogt: *Endringer og kontinuitet, Stortingsvalget 1989*, Sosiale og økonomiske studier nr. 74, SSB, Oslo 1990

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR

PUBLIKASJONSLISTE, MAI 1994

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTORS NOTAT-SERIE:

- NOTAT 2/89 - STIKSRUD, HELGE: EF's LANDBRUKSPOLITIKK
- NOTAT 13/89 - CAPPELEN, ÅDNE og ERIK STORM: NORGES TILPASNING TIL EF's INDRE MARKED - HARMONISERING AV INDIREKTE SKATTER
- NOTAT 14/89 - NORDNES, ODDVAR M: MEDLEMSKAPS-AVTALEN I 1972 - ET TILBAKEBLIKK
- NOTAT 15/89 - NORDNES, ODDVAR M: LANDBRUKET I BAYERN
- NOTAT 4/90 - HAGELIA, AYSE M BULAK: ROMATRAKTATEN - EN KORTFATTET PRESENTASJON
- NOTAT 8/90 - ECKHOFF, TORSTEIN: EF og GRUNNLOVEN
- NOTAT 12/90 - HAGELIA, AYSE M BULAK: EFs SOSIALE DIMENSJON
- NOTAT 13/90 - STRØM, BJØRN: GATT - EF - EFTA; KONKURRANSE-REGLER, STATSSTØTTE OG ANTI-DUMPING
- NOTAT 2/92 - DAGESTAD, BÅRD: OVERNASJONALITET I EFs STYRINGSSTRUKTUR OG RETTSSYSTEM, DEL I; INSTITUSJON-ANE
- NOTAT 3/92 - DAGESTAD, BÅRD: OVERNASJONALITET I EFs STYRINGSSTRUKTUR OG RETTSSYSTEM, DEL II; RETTSSYSTEMET
- NOTAT 5/92 - STRØM, BJØRN: UNIONSTRAKTATEN
- NOTAT 7/92 - SNAPA, BERNT KR.: EØS-AVTALEN OG LANDBRUKET
- NOTAT 8/92 - STRØM, BJØRN: EØS-AVTALEN. NOEN HOVEDTREKK
- NOTAT 9/92 - HAGELIA, AYSE M BULAK: ENERGIPOLITIKK OG EF. NOEN PROBLEMSTILLINGER
- NOTAT 1/93 - ØSTERUD, ØYVIND: UTENRIKS- OG SIKKERHETS-POLITIKK I DET NYE EUROPA
- NOTAT 2/93 - SNAPA, BERNT KR.: ER ET ROBUST LANDBRUK LIK ET EF-TILPASSET LANDBRUK? EN KOMMENTAR TIL ST. PRP. NR. 8 (1992-93)
- NOTAT 3/93 - STRØM, BJØRN: OPINIONEN OM EF-MEDLEMSKAP OG EUROPAPOLITIKK HØSTEN 1992
- NOTAT 5/93 - STRØM, BJØRN: SUBSIDIARITETSPRINSIPPET
- NOTAT 6/93 - HAGELIA, AYSE M BULAK: UNIONSTRAKTATEN - DEN ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION
- NOTAT 4/93 - BORG, KNUT OG RAGNHILD NERSTEN: SAMMENLIKNING AV MATVAREPRISER I NORGE, FINLAND, DANMARK, TYSKLAND OG NEDERLAND
- NOTAT 9/83 - STRØM, BJØRN: EFs LANDBRUKSRETTEDE STRUKTURPOLITIKK
- NOTAT 10/93 - HAGELIA, AYSE M BULAK: EFs AGROMONETÆRE SYSTEM
- NOTAT 11/93 - SNAPA, BERNT KR.: EFs FELLES LANDBRUKSPOLITIKK. 1992-REFORMEN
- NOTAT 1/94 - SOLBERG, STEIN OVE: EFs KONKURRANSERETT OG LANDBRUKSSAMVIRKET
- NOTAT 2/94 - STRØM, BJØRN: OPINIONEN OM EF-MEDLEMSKAP OG EUROPAPOLITIKK HØSTEN 1993
- NOTAT 3/94 - STRØM, BJØRN: NÆRINGSMIDDELINDUSTRIEN OG EF. EN GJENNOMGANG AV RAPPORTEN FRA REBILD MARKETING.
- NOTAT 4/94 - BLYTT, HALFDAN: GATT - REFORM AV NASJONAL LANDBRUKSPOLITIKK

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTORS RAPPORT-SERIE

- RAPPORT 1/92 - CAPPELEN, ÅDNE, TOR SKOGLUND, OG ERIK STORM: SAMFUNNSØKONOMISKE VIRKNINGER AV ET EF-TILPASSET JORDBRUK
- RAPPORT 2/92 - NERSTEN, NILS KRISTIAN, HÅKON AASS OG JON LØYLAND: STRUKTURTILPASNING TIL EFs LANDBRUKSPOLITIKK
- RAPPORT 3/92 - INGEBORGRUD, OLE-JAKOB: NORSK MEIERI OG KJØTTINDUSTRI I EF. EN KONSEKVENSANALYSE.
- RAPPORT 1/93 - JOHANSEN, STEINAR OG KNUT ONSAGER: REDUSERT STØTTE TIL LANDBRUKET. REGIONALE VIRKNINGER
- RAPPORT 2/93 - JACOBSEN, EIVIND OG ARNE DULSRUD: KONSENTRASJON I DETALJHANDELEN MED MATVARER I NORGE

BESTILLING AV PUBLIKASJONER:
LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR
POSTBOKS 9347 - GRØNLAND
0135 OSLO